

Вплелись в літа журба і радість

Ювілярка не чекала такої уваги до себе...

Коли Марію Михайлівну почали вітати, вона розплакалася.

– Мамо, не плачте, треба радіти, – каже дочка Марії Ващук – Валентина.

– Я плачу, бо ніколи не думала, що мене так будуть вітати.

– Ви не дивуйтеся, – каже дочка ювілярки, мамі дуже тяжко жилося і тепер не може усвідомити, за що її – просту, звичайну жінку – так вітають і шанують.

Керівництво залізниці та дорожній комітет профспілки подбали про те, щоб ювілярка отримала грошову премію. Привітали довгожительку керівники міської та районної рад, адміністрація та профспілка Ківерцівської дистанції колії.

З Польщі – до Тюмені

У пошуках кращої долі та кращих земель, подалі від утисків польської влади родина Максим'юків (дівооче прізвище Марії Михайлівни Ващук) поїхала із села Гусино Хелмського повіту в невідоме село Біла Дуброва Тюменської області. Тоді, у 1914-му, Марії було тільки дванадцять. Вона, як і батьки селяни, сподівалась, що, дасть Бог, житимуть на новому місці краще: земля тут родюча і давали їй багато. Проте через кілька років українці почали повертатись до Польщі. Зібрались в дорогу і батьки Марії, а вона затрималася, бо вийшла заміж за Йосипа Ващука, гарного роботящого чоловіка, також переселенця із Польщі і явраз народила первістка. А невдовзі кордон із Польщею закрили наглухо, навіть листа не можна було написати до родини. Може й краще, що закрили, бо тяжку звістку про смерть двох своїх маленьких дітей тримала тільки у своєму зболеному материнському серці. Потім народила ще трьох дітей – двох синів і донечку. Проте вижили тільки двоє: Валентина та Дмитро.

– У 1937-му мовчазні й похмурі люди з НКВД забрали батька, залишивши напівсиротами нас, трьох малих дітей, мені було сім років, – пригадує Валентина. – Щоб прогодувати нас, мама працювала на заготівлі дров у лісі, добираючись до місця роботи по 20-30 км. Цілий день нарівні з чоловіками пилово різала дерев'яні колоди, а увечері готувала нам їсти, займалась господарством. Кожного дня треба було ходити на цю важку роботу, легшою не давали, бо стояло на ній «тавро» дружини «ворога народу».

У воєнні роки Марія Ващук працювала на фабриці з виготовлення валянок. Клапті, що залишались від крою шуб, стригли, скубли вовну, розстиляли її і «били» з неї валянки. Діти Марії Ващук, як могли, допомагали мамі, також стригли клапті.

Після війни прийшла до Марії Ващук звістка від родини, яку переселили з Польщі до України в Запоріжжя, а потім у Ківерці.

Зустріч через 34 роки

Марія Ващук довго не роздумувала: продала хату, збрала невеликі пожитки та й подалася з дітьми у Ківерці. Мама ще жила, а батька вже не було. Зустріч з рідними додала сил, проте на сім'ю впало нове лихо – грошова реформа, яка знецінила заощадження від проданої хати. Деякий час жили у родичів, а в 1950-му році, коли дочка Валентина вийшла заміж, почали будуватися. У цій невеликій, затишній оселі дотепер живе Марія Ващук із дочкою, зятем та онуками.

Як приїхали Ващуки в 1948 році, Марія Михайлівна працювала сторожем в оранжереї Ківерцівської дистанції захисних лісонасаджень, а її дочка – робітницею. Коли оранжерею закрили, перейшла Марія Ващук сторожем в дитячий залізничний садочок № 26. Тут усе життя трудилася і її дочка Валентина. Віра Довгулевич, 56-річна онука ювілярки, також працювала у дитячому садочку вихователем. Коли його закрили, перекаваліфувалась на швею. Освоїла також професію верстатника деревообробних верстатів і працює на фірмі «Тартак». Така робота більше пасує чоловікам, але, слухаючи розповідь Віри про її бабусю, ловлю себе

Поки ми їхали вулицями Ківерців до оселі Марії Михайлівни Ващук – найстарішої мешканки цього волинського містечка, голова профкому Ківерцівської дистанції колії Олена Гнезділова, де перебувають на обліку 105-річна Марія Ващук та її 77-річна дочка Валентина Хвиць, зауважила: “Довгожителів в цьому краї багато. Цьому, мабуть, сприяє волинська природа. Та й люди тут добрі, скромні і працелюбні”.

на думці, що ці дві людини схожі між собою, насамперед, мабуть, умінням справлятися навіть із важкою чоловічою роботою, не схилитись перед труднощами.

Їла мало м'яса і відмовлялась

від вершкового масла

В родині стверджують, що Марія Ващук ніколи ні з ким не сварилась. Тяжко працювала, але була міцна. І зараз на здоров'я не дуже нарікає. Завжди її їжа була проста: чи йшла дрова різати, чи сіно косити, брала із собою «чвертку» (250 грамів) молока, шматок хліба і огірок.

– Зварю холодцю, а мама лише шматочок з'їсть, – ділиться Валентина. – А якщо в суп покладу м'ясо, то й не хоче їсти. Особливо, коли куряче. А як куплю баночку яловичої тушонки, то вона трохи з'їсть. Вершкове масло мама не жувала. Вона й тепер масла не любить. Тому, коли варю страву, заправляю рослинною олією. Сметану також не їсть. Молоко завжди любила, і дотепер молочні страви споживає залюбки, так само як і сир.

– До 100 років мама ще допомагала нам картоплю перебирати, – продовжує дочка. – Ми привеземо картоплю, висиплемо біля хати і вона одразу йде до картоплі. Сяде собі на стільчик і перебирає. А луштити квасоллю – це завжди була її робота. На столітній ювілей ще співала, танцювала в кімнаті. Тоді фотокореспондент сфотографував її з чарочкою (щоправда, ми в чарку налили компоту), її фото не сподобалося: “Побачать люди і подумають, ніби я часто в чарку заглядаю”. А мама ж ніколи горілки не пила. Хіба на свята зовсім трошки у товаристві.

Як розповідає Валентина, мамине здоров'я різко погіршилось весною 2002 року: “Недільного, напрочуд гарного сонячного березневого дня ми збирались на вибори і мамі хотілось провести нас. Видно тоді трохи довше побула надворі і застудилася. Лікарі сказали, що це грип. Як злягла, так з тих пір перестала ходити. Я кажу: “Мамо, встаньте трохи”. Пробували підводити, по хаті водити, але, видно, хвороба далась взнаки...”

“Пам'ять

не підводить і зараз...”

П'ять попередніх років Марія Ващук майже не ходить, сидить на ліжку, але вона все пам'ятає. Перед своїм Днем народження нагадала дочці: “Щоб на мій ювілей зібралися

всі родичі. Я хочу всіх побачити”. Вона знає хто як називається. За словами дочки, Марію Михайлівну привітала із 105-м днем народження вся їхня велика родина, а також друзі, знайомі. Вітання тривало кілька днів, бо в один день не могли зійтися – не виходило.

Коли прийшли вітати з місцевої влади, вручили квіти і конверт з грошима та й кажуть ювілярці: даємо Вам символічну суму, на ці гроші купите внукам і правнукам цукерків. “Вона це почула, – згадує внучка Віра, – вийняла ті гроші із конверта і говорить: “Ото й купіть цукерків”. А коли від залізниці привітали, вийняла гроші із конверта, перерахувала їх і сховала під подушку: хай собі лежать.”

Чоловіка

оплакувала тричі...

Марія Михайлівна Ващук ніяк не могла змиритись з тим, що одного дня 1937-го року забрали чоловіка і додому він більше не повернувся. Якось написала листа до наркома Лаврентія Берії. Її листа переадресували до Новосибірського військового округу. А звідти прийшла відповідь: «помер від раку печінки». Серце відчувало, що це була неправда, але що могла вдіяти згорьована жінка з маленькими дітьми на руках?! Йшов 1938 рік, життя було нелегким, особливо для тих родин, де когось заарештував НКВД... “В нашій хаті завжди стояли напоготові сумки з сухарями та одягом. Мама знала, що в будь-яку хвилину мовчазні люди у шкірянках могли прийти і забрати її та дітей, як найближчих родичів ворога народу”, – згадує дочка Марії Ващук Валентина.

Вдруге оплакувала чоловіка Марія Ващук, коли на її адресу прийшло повідомлення військового трибуналу Новосибірського військового округу: “Дело по обвинению Ващук Иосипа Семеновича, 1897 года рождения, пересмотрено военным трибуналом Новосибирского военного округа 20 марта 1959 года. Постановление от 16 октября 1938 года в отношении Ващук И. С. отменено делопроизводством, прекращено за отсутствием в его деятельности состава преступления. Ващук И. С. по настоящему делу полностью реабилитирован посмертно. Заместитель председателя военного трибунала полковник Шагинов. 26 марта 1959 года”.

Через багато років, коли їх перестали вважати дітьми ворога народу, Валентина довідалась, за що саме батько поплатився

свободою і життям. Працюючи завгоспом у школі, він, отримуючи зарплату, зауважив, що вона менша, ніж очікувалося: тоді усім громадянам частину зарплати видали облигаціями державної позики. З приводу цього батько спересердя сказав: “О, вже Сталін добрався і до моїх грошей”. Хтось це почув і шепнув «куди слід».

Третю звістку про чоловіка, а точніше про місце його загибелі та захоронення Марія Михайлівна Ващук отримала в 1990-му.

– Тоді ще був живий мій брат Дмитро, – розповідає Валентина Йосипівна. – Його товариш, теж мешканець Тюмені, побачив в газеті списки розстріляних. Читає: Йосип Семенович Ващук, 1897 року народження. Зателефонував до мого брата, слухай, то не твій батько. Перечитав, справді батько. А газета “Тюменський кур'єр” від 27 жовтня 1990 року писала: “Вчора в Тюмені відбулося урочисте відкриття меморіалу, присвяченого пам'яті 3 119 невинних людей, розстріляних в катівнях НКВД. Відповідно до кількості убитих було визначено і кількість цеглин, які лягли у споруджений меморіал”.

– Коли ця газета прийшла, ми, як просив брат, не одразу показали її мамі, – продовжує Валентина Йосипівна. – Помаленьку підготували її. Мама прикипіла очима до фотографії пам'ятника розстріляним, до плити з прізвищами. Серед 588 чоловік, мешканців Тюмені та Тюменської області, яких позбавили життя у 1938 році, був і батько Йосип Семенович Ващук. Так знайшлась батькова могила. І через багато літ після трагедії мама знову оплакувала свого чоловіка, нашого батька...

Коли була молода – жодної річки не пропустила

– Мама згадувала, що коли була молода – жодної річки не пропустила, – розповідає Валентина. – Напевно тому так довго живе через любов до води: весь час пила воду і купалася. І тепер мама на день випиває літрову банку чистої колодязної води.

Життя із вірою у серці

Вночі, коли все навкруги стихає, Марія Ващук молиться вголос. Вона переконана, що вночі на небесах відправляється служба Божа.

– Мама пам'ятає всі молитви. І “Вірую”, і “Отче наш” і “ За пресвяту Діву Марію”, – охоче розповідає Валентина. – А ще співає пісні: “Як на Почаїв напали турки...” та багато інших. Вона має переписаний власноруч молитовник ще з тих пір, коли працювала в дитячому садочку. В часи атеїстичної пропаганди за таке могли й покарати. Почерк рівенький, акуратний, без жодної помарки: відчувається добра душа людини.

Ті, хто знав Марію Михайлівну по роботі в дитячому садочку, а це здебільшого залізничники, жартома називали її нічним директором. Вона й печі топила, і дітей доглядала, бо батьки пізно повертались з роботи.

На столику, поруч із ліжком 105-річної Марії Ващук, акуратно відлічує час годинник. Його стрілки відрізають хвилину за хвилиною, символізуючи рух і життя. Це подарунок 22-річного правнука Олега.

Багато часу позаду, дуже багато. Жилося тяжко. І все-таки у прожитому столітті, сповненому болем, бідкою і втратами, були і світлі дні. Широком, дуже широким є її життєве поле. Марія Михайлівна іде по ньому із шістьма онуками, одинадцятьма правнуками і трьома праправнуками. Іде з працею, з молитвою і з любов'ю у слові. І Господь береже її на довгому віку.

Орися ТЕСЛЮК

На фото (зліва направо): дочка ювілярки Валентина Йосипівна Хвиць, Марія Михайлівна Ващук та внучка Віра Миколаївна Довгулевич.

Фото Любові СТОЯН